

Inhoud

- 2 **Van de voorzitter**
Martin Schuite
- 3 **Voorwoord eindredacteur**
Geert Doosje
- 3 **Jaarverslag 2016**
- 6 **Nog meer Sluzigers**
Alle Elbers
- 10 **Mijn rondje over Belt-Schutsloot**
Interview met Lambert Jonkman
Doortje Stam
- 13 **Hendrik Zoons**
Steven Greveling
- 16 **Middenposter**
- 18 **Het ABC van Zwartsluis**
- 24 **Kogels op de Belt**
Leendert Stam
- 29 **Uitnodiging algemene vergadering**
- 30 **Wat gebeurde er in 1939**
“An de Sluus”

Zwartsluis, 18 april 2017

Van de voorzitter

Voor u ligt het aprilnummer van de Sluziger Kroniek, waarin zoals gewoonlijk de uitnodiging voor de jaarvergadering op 26 april en het jaarverslag over 2016. (De uitnodiging en agenda voor de jaarvergadering vindt u achterin deze Kroniek)

Op deze avond zal de heer Mensink van de Maatschappij van Weldadigheid ons meenemen naar vroeger tijden en ons alles gaan vertellen over dit instituut. Het onderwerp is bijzonder actueel omdat de Maatschappij recentelijk op de werelderfgoedlijst is geplaatst. Wij hopen velen van u op deze bijeenkomst te mogen begroeten.

Op 12 april hebben wij nog een bijzondere avond, de heer Wim Huijsmans zal ons op deze avond informeren over het ontstaan van onze familienamen. Dit belooft een buitengewoon boeiende avond te worden.

Programma 2017-2018

Het programma voor dit seizoen is in voorbereiding, we zijn bezig met het vastleggen van de sprekers. In ons septembernummer zult u de definitieve data aantreffen. De tweede inbrengechtend van dit jaar zal worden gehouden op zaterdag 21 oktober.

Oproep!

De activiteiten van onze vereniging nemen toe. Zo zal de samenwerking met museum Schoonewelle worden uitgebreid en zullen werkgroepen gevormd moeten worden. Mooi natuurlijk dat deze elementen binnen onze vereniging aandacht krijgen. U zult begrijpen dat dat niet gerealiseerd kan worden met ons huidige bestuur. Wij zijn daarom met enige spoed op zoek naar een aantal mensen die ons hierbij de helpende hand willen bieden. Zonder uw hulp is het onmogelijk dit alles uit te kunnen voeren. Wij doen een dringend beroep op onze leden. Meldt u zich aan bij een bestuurslid en laat u informeren wat u voor de vereniging kunt betekenen. Mailen kan ook: info@historiezwartsluis.nl

Ook is onze zoektocht naar een nieuwe voorzitter nog niet succesvol geweest. Hopelijk lukt dit de komende periode. We doen ons best. Veel leesplezier, een fijne zomer en tot september.

Martin Schuite
Voorzitter a.i.

Voorwoord eindredacteur

Voor u ligt de tweede Sluziger Kroniek waar de nieuwe redactie bij betrokken is. Een goed moment, om er even bij stil te staan, hoe er gewerkt wordt. Gelukkig krijgt de redactie regelmatig stukken en bijdragen toegespeeld, die zich lenen voor plaatsing. In vrijwel alle gevallen kunnen die niet integraal worden opgenomen. Vaak is er sprake van kopieën van kopieën, soms lastig leesbaar. De redactie kiest er dan voor, om de geleverde tekst over te typen en bijgeleverde foto's en documenten te bewerken. Dat is ook gebeurd met de inhoud van deze Kroniek. Het indringende stuk van de heer Stam heeft ook een bewerking ondergaan. De spreektaal is zagezegd omgezet in schrijftaal. Ook is een detail, waarin een verrader met naam en toenaam genoemd werd, teruggebracht tot vermelding van de initialen. We leggen dit uit, omdat we vinden dat we als redactie een eigen verantwoordelijkheid hebben, hoe en wat we publiceren. Ik hoop dat dit op begrip van de leverancier en de lezer kan rekenen. We wensen u veel leesplezier.

Namens de redactie,
Geert Doosje eindredacteur.

Jaarverslag 2016

Bestuur

Aan het einde van het verslagjaar was de samenstelling van het bestuur als volgt:

Voorzitter:	vacature
Secretaris:	Geke Francoise-Corporaal
Penningm.:	Martin Schuite
Archiefbeheer:	Thijs Oosterhof
Ledenadm.:	Jan Schraa
Lid:	Janny Roozeboom-Bakker

Ledenbestand en contributie

Op 1 januari 2017 bedroeg het ledenbestand 470 waaronder 10 niet betalende zusterorganisaties.

Bestuursactiviteiten

Bestuursvergaderingen worden doorgaans eens per 2 maanden gehouden gehouden. In het verslagjaar zijn twee buitengewone leden vergaderingen gehouden i.v.m. de strubbelingen op het bestuurlijke vlak. Opmerkelijk is dat deze bijeenkomsten druk werden bezocht, terwijl de reguliere verenigings-avonden soms maar matig zijn bezet.

Exposities

De expositie Oude Ambachten, welke onder ons beheer is, is nog steeds te bewonderen op de 1e etage van Sluispoort.

Archief

Het archief en onze werkruimte bevindt zich in de Toesebolte. Wilt u een bezoek brengen aan het archief, dan kunt u contact opnemen met onze archivaris, Thijs Oosterhof.

Website

Onze website voorziet in een grote behoefte. Veel mensen maken gebruik van deze informatiebron. Maandelijks bezoeken (sessies) ca. 600 mensen onze site. Via de site komen regelmatig mails binnen met vragen van uiteenlopende aard, maar vooral genealogie.

Het afgelopen jaar is het item MijnStadMijnDorp toegevoegd aan onze site. Mijn stadmijndorp is een platform waarop iedereen, zowel verenigingen als particulieren, verhalen en beeldmateriaal kwijt kunnen. Het is de bedoeling dat wij, als Historische Vereniging, van tijd tot tijd daarop oudere artikelen plaatsen uit de Sluziger Kroniek.

Monumenten

Albert Greveling en Harm Pluim hebben in 2015 een inventarisatie gemaakt van Sluziger objecten die op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst kunnen worden. Een lijst hiervan zou in 2016 worden gepresenteerd. Dit heeft helaas nog niet plaats gevonden, maar staat voor 2017 op de rol.

Overige activiteiten

De traditie om ons op 4 mei als vereniging te presenteren bij de dodenherdenking werd in 2016 voortgezet. Tijdens de activiteiten, rond Koningsdag, van de Oranjevereniging hebben wij ook dit jaar een fotopresentatie gegeven over oud Zwartsluis. Ook werden er in het afgelopen jaar weer 2 inbrenghochtenden gehouden. De belangstelling hiervoor is weliswaar gering, toch vinden wij, dat wij deze

ochtenden in stand moeten houden. Kijk nog eens op zolder naar oude foto's, films en of documenten. Laten we ze voor het nageslacht bewaren !

Sluziger kroniek

Deze is zoals gebruikelijk verschenen in de maanden april, september en december. De redactie bestaat momenteel uit Geert Doosje (eindredacteur), Doortje Maandag en archivaris Thijs Oosterhof. We zijn op zoek om nog iemand aan de redactie toe te voegen. De opmaak van ons verenigingsblad wordt tot volle tevredenheid uitgevoerd door vormgever Rudi Dekker.

Ledenbijeenkomsten

Op 20 januari heeft Martin van der Linde ons meegenomen op een wandeling door Overijssel en stond stil bij de veranderingen in het boerenbedrijf, op onze jaarvergadering van 13 april, werden de gebruikelijke jaarstukken op vlotte wijze afgehandeld en na een korte pauze, verzorgde Mevrouw Philomene Bloemhoff een lezing over "de taal van de Zwartewatersteden", welke werd afgesloten met een quiz. Op 28 september tenslotte heeft de heer Jouk Huisman ons veel verteld over de cultuur van onze buurgemeente Staphorst.

Tenslotte

In de loop van het afgelopen jaar, mochten wij als vereniging een mooi legaat ontvangen. Dit bedrag heeft onze penningmeester verwerkt in de jaarcijfers van 2016 en kunt u daar terugvinden. De schenker heeft aangegeven dat naamsvermelding niet gewenst is.

*Zwartsluis, februari 2017
Geke Francoise-Corporaal*

*Ansicht uit 1902, genomen vanaf
turfeiland, richting Handelskade.*

Nog meer Sluzigers

In mijn vorige bijdrage aan de Sluziger Kroniek schreef ik over mijn werk aan een databestand met Sluzigers. En dat uit de bronnen die ik daarvoor gebruik meer valt af te leiden dan sec namen en doop- en trouwdata. Inmiddels ben ik met de volgende fase begonnen, het verwerken van het databestand in een stamboomprogramma. Ik gebruik daarvoor Aldfear.

De verwerking levert weer nieuwe inzichten, maar daarover straks meer.

Eerst wil ik tergekomen op een van de vragen die ik aan U heb voorgelegd:

“Wat zijn sammereuse luijden?” John van Raalte, Jan de Graaf en Henk Dekker reageerden met een praktisch eensluidend antwoord:

Een Samoreus of Sammereus is een grote, in de streek van Keulen gebouwde Rijnaak; een lang en smal rivierschip, weinig diepgang en o.a. gebruikt voor kustvaart en vaart op de Zuiderzee. Sammereuse luijden zijn dus de schippers-(gezinnen) die op die aken voeren. Met dank aan bovengenoemde heren.

Ik wees ook op de hoge kindersterfte. Mede hierdoor was de gemiddelde levensverwachting heel laag. Maar dat wil niet zeggen dat personen die de volwassenleeftijd bereikten niet oud konden worden. Leeftijden van in de 70 en 80 komen regelmatig voor. Een uitschieter is Jacobje Bartels. Zij is afkomstig van Blokzijl en trouwt in 1694 met Derk Jans Strijkop.

1694 “Den 4 Martij Dirck Jans, jongeselle van Swarte Sluijs met Jacobje Bartels, jonge dochter van Blockzijl, wonachtich aen de Swarte Sluijs 24 Martij attestatie verleent om aen de Swarte Sluijs te trouwen.

Uit: Naemen der getrouden in de gereformeerde Gemeijnte tot Bloczijl

Uit het begrafenisregister van de gemeente Zwartsluis: begraven26-08-1761
“Jacobje Bartels wed. Strijkop oud 106 jaren.”

Nou blijkt dit wel een erg ruime schatting. Als enige Jacobje Bartels die omstreeks 1660 is geboren in Blokzijl vind ik:

1666, October 7: Bartholt Thymonsz en Pietertjen Pieters een dochter / Jacobjen

Uit: Het Boeck van de Dooplinghen, die gedoopt zijn inde Christelycke Gereformeerde Kercke Jesu Christi tot Blocksijl beginnende metten Jaere 1644

Maar 95 is ook een respectabele leeftijd.

Van alle ruim 5000 personen in het begraafregister van 1741-1822 heb ik er 600 niet of niet met zekerheid kunnen linken aan een familie uit de doop- en trouwregisters.

Voor een deel omdat ze het geen Sluzigers zijn, bijvoorbeeld: een vreemde schipper, een vreemdeling, een dode uit Drenthe, een drenkeling van Blokzijl,

het kind van een Hoogeveense praamschipper, een soldatenvrouw, Harmen uit Pruisenland, Jan Berends uit Munsterland, etc.

Of omdat de omschrijving onvoldoende aanknopingspunten biedt: Niesken (en vele anderen alleen bij voornaam genoemd) uit het armenhuis, het kind van de knecht van de Mulder, de weduwe van Hendrik Visscher (maar welke Hendrik?), Jan Arends (de Boer, de Doodt, Schurink,...?), etc.

Maar ook omdat er soms gebruik is gemaakt van bijnamen of andere aanduidingen waarvan iedereen destijds wist om wie het ging, maar waar ik nu niks mee kan. Bijvoorbeeld: Geert Glasoge, Wouter met de krukken, Sloffen Geese, Titten Geese, Arent de schoenmaker, Lubbes de oude glasemaker, dove Louwe, Bertled de oude venter, e.a.. Maar wie weet vallen er in de loop der tijd nog een paar puzzelstukjes op hun plaats.

Waar weinig misverstand over kan zijn is wie de notabelen zijn. Ze worden in de kerk begraven, bij de begrafenis worden de klokken doorgeluid (daar moest wel extra voor betaald worden) en van (oud)burgemeesters wordt vaak de functie vermeld. Wikipedia maakt melding van 9 burgemeesters van Zwartsluis in de periode tot 1800. Op grond van de DTB bronnen kom ik (met uitzondering van Berteld Jans van Raalte, ca 1650, welke ik in de DTB bronnen niet tegenkom als burgemeester) op een totaal van 24.

1658	Willem	Jans		Smidt
1663	Meindert	Jans		
1663	Peter	Jans		Pottebakker
1675	Anthonie	Jans		Brouwer
1683	Roelof	Hendriks		Kikke
1686	Jacob			Kloeken
1692	Hubert	Jans		Kiers
1697	Berend			Mensen
1697	Abraham	Huiberts	van	Gladbach
1707	Jochem	Jans		Mul
1720	Albert	Huberts		Kiers
1722	Koert	Roelofs		Bruinis
1725	Jan	Peters		Krabbe
1726	Andries			Penneman
1732	Jan		de	Ruiter
1741	Hendrik			Morre
1741	Rijk	Theunis		Visscher

1748	Albert	Roelofs		Smit
1753	Jan	Peters		Eggen
1756	Jan	Jans		Bakker
1760	Hendrik	Derks		Appelo
1763	Thijs	Roelofs	de	Ruiter
1766	Reinder			Sjerps
1774	Berend	Berends		Brouwer

Bij de verwerking van de gegevens in het stamboomprogramma stuit ik op de geboorte van Berendje (1821), dochter van Jan Frederiks van den Berg en Berendje Hendriks Broekhuis. Verder kom ik de familie niet meer tegen in DTB bronnen. Via WieWasWie (www.wiewaswie.nl) achterhaal ik dat Jan en Berendje uit Mastenbroek komen en daar ook getrouwd zijn. Omstreeks 1820 zijn ze met hun inmiddels 3 zoons, verhuisd naar Zwartsluis, waar dochter Berendje wordt geboren. Een verhuizing met noodlottige gevolgen zoals zal blijken. Als ik de overlijdensdata van het echtpaar en dochter opzoek, valt op dat ze alle drie in 1825 dood uit het water zijn opgehaald. Weliswaar op verschillende data, maar dit kan geen toeval zijn. Ik zoek verder en dan blijken ook de andere kinderen te zijn verdronken. Dan realiseer ik mij dat er in 1825 een watersnoodramp is geweest.

De Stormvloed van 1825 vond plaats tussen 3 en 5 februari 1825 en leidde tot grote schade in Nederland, Duitsland, Denemarken en in mindere mate in Vlaanderen. De provincies Groningen, Friesland, Overijssel, Utrecht en Holland werden getroffen door ernstige dijkdoorbraken en overstromingen waardoor 379 mensen het leven verloren. Hiervan vielen er 305 in de provincie Overijssel, 25 in de provincie Holland en 17 in de provincie Friesland.

Bron: Wikipedia

Op vrijdag 4 februari werd op het eiland Schokland een waterstand gemeten, die ruim drie meter boven de normale gebruikelijke waterstand lag. Morgens tussen 6 en 7 uur was de eerste dijkdoorbraak, de Bentdijk even ten zuiden van Vollenhove. Omstreeks 10 uur braken de dijken bij Zwartsluis, een binnen de plaats tussen de Schans en het Buitenkwartier, en een tweede aan het Westeinde, waardoor het water met grote kracht binnenstroomde. In de loop van de dag braken er nog vele dijken door, met gevolg dat grote delen blank kwamen te staan. In de loop van 5 februari begon het water weer te zakken, maar groot was de ravage welke tevoorschijn kwam.

Bron: <http://www.heijmerikx.nl>

Wim Coster schrijft hier in "Zwartsluis aan 't Zwartewater" o.a. over: De boerderij van de veehouders Jan en Gerrit Tibout vormde een schuilplaats voor drie gezinnen, tot het huis geweldig begon te schudden. De gevluchten wilden daarop hun heil zoeken in het naastgelegen huis. Een van de broers Tibout had die hachelijke onderneming volbracht en de ander wilde een vrouw en vijf kinderen helpen het voorbeeld te volgen, toen het misging. De zoldering waarop deze zaten schoot naar beneden en viel op een hooimijtje. 'Dit mijtje uiteendrijvende, zag Tibout de vrouw en kinderen, onder jammerlijk geschrei, voor zijn ogen verdrinken.' De broers Tibout zagen vervolgens ook hun twee buurmannen in de golven en onder het puin verdwijnen.

In Zwartsluis zijn elf mensen verdronken, waaronder het uit 6 personen bestaande gezin van Jan Frederiks van den Berg. Ook ruim een kwart van alle runderen verdronk, ruim 270 stuks. In totaal zijn 45 huizen geheel weggespoeld of ingestort, 30 woningen onbewoonbaar geworden en 160 ernstig tot zeer ernstig beschadigd. Zo'n 300 mensen zijn dakloos geworden, op een bevolking van ruim 2500. Ook de schade aan bedrijven was groot zoals de kalkovens en de timmerwerven en bedroeg ruim f100.000, een voor die tijd ongekend hoog bedrag.

De eerste resultaten van de verwerking van de DTB gegevens in het stamboomprogramma staan inmiddels op internet:

<https://www.genealogieonline.nl/sluzigers/>

Voor mij de uitdaging om dit in de komende tijd uit te bouwen tot een gezinsreconstructie van Zwartsluis van voor de invoering van de Burgerlijke Stand.

Alle Elbers
elbers.alle@hetnet.nl

*Mijn rondje over Belt-Schutsloot.
Het eerste interview heb ik met Lambert Jonkman
Door Doortje Stam*

‘Ik ben iemand van de natuur, zou niet anders kunnen. Buiten ben ik in mijn element’

Lambert is geboren op 29 december 1937 in Belt-Schutsloot. Zijn ouders waren Jan Jonkman en Marringje Hulleman. Hij is een van een tweeling.

‘Toen ik zes was ging ik naar de lagere school, ik ben één keer blijven zitten,’ zo vertelt Lambert. ‘Juno, onze hond, liep iedere morgen mee en ging dan voor het klompevak liggen wachten tot school uitging.

Als ik het veld inging en zei: “Ik gao”, dan zat hij al op de punt van de punter. Het was een prima mollenvang, onze Juno. Soms kwamen we met meer dan twintig mollen thuis. Die wilde ik in de gruppe en spijkerde de mollenvellen in

vierkantjes op een plankje. Polier Piet Kok kocht de mollenvellen voor veertig of vijfenveertig cent per vel. “Bij uitzondering kreeg ik vijftig cent”. Fazantenvangen, daar was Juno ook goed in. “Als we naar het aardappelland gingen had hij voordat ik het in de gaten had een fazant te pakken. Vijftien jaar oud is mijn trouwe vriend geworden”.

Het is even stil.

‘Na schooltijd hielp ik thuis; ik mocht het werk graag doen. Zeven koeien had mijn vader. Hij huurde hooiland van een weduwe in Wanneperveen. Op dat land heeft mijn broer Jan mij leren maaien met de zeis. Aan de overkant van de weg woonden Aaldert en Annegie. Steevast rond half tien riep Annegie ons voor een kop koffie die we dan in het stookhok opdrongen. En warm dat het daar was, en Annegie maar praten. Het aanbod om ‘s middags iets drinken sloegen we maar af want we hadden altijd koude thee bij ons die we koel hielden in de, vol met krabbenscharen, naastgelegen sloot.’

We gaan terug in de tijd, hebben het over een gebeurtenis die diepe indruk op Lambert gemaakt heeft.

‘In de oorlog hadden wij onderduikers. Er werd ons kinderen altijd nadrukkelijk verteld dat we daar niet over mochten praten. Het was op kille mistige dag in november 1943, toen er een waarschuwing kwam dat er een razzia gaande was. Mijn tweelingbroer Jacob draaide daarop razendsnel het bruggetje over de Schutsloot op en mijn vader opende de baanderdeuren zodat de onderduikers het riet in konden vluchten. Waarschijnlijk waren de bewapende Duitsers overrompeld bij het zien van zo’n jonge jongen want zonder verder te zoeken vertrokken ze.

Met een van de onderduikers hebben we altijd contact gehouden. Steevast, een keer in het jaar, bezocht hij Belt-Schutsloot. Afgelopen jaar hebben we hem begraven, hij is 92 jaar geworden.

‘Brachten jullie vroeger de meeste tijd in het dorp door?’ vraag ik.

‘Meestal wel. Als we van het dorp af wilden moesten we óf lopen, óf met de fiets, óf over water. We slenterden wat over het pad, soms dronken we met een stel vrienden een citroenbrandewijntje bij Klaas Slagter.

Ik mocht graag schaatsen, wanneer het vroom struinde ik alle ijsbanen in de omgeving af. Gezellig was dat, muziek erbij en met de meiden schaatsen.’

We hebben het over de winters van de laatste tijd en zo komt ons gesprek over de visvangst.

‘Ik ben opgegroeid rondom het water en ken iedere vierkante meter. Al op twaalfjarige leeftijd ging ik met vader mee fuiken lichten. De vis werd naar

Roskam&Klaver in Zwartsluis gebracht. Het eigenwater heb ik van mijn vader overgenomen. Vissen is een avontuur. Al veranderen de tijden; er zijn zoveel regels gekomen. Het doel van Nationaal Park Weerribben Wieden is helder water te creëren. Dat is helaas ten nadele van de visstand. Fosfaat en stikstof zijn voedselbronnen voor vissen. Het zuiveringschap onttrekt dit nu aan het water waardoor het te helder wordt en de vissen wegtrekken.

Lambert vist nog steeds graag. Maar in de maanden september, oktober en november is er een landelijk palingverbod, vertelt hij.

'Die maanden mag je geen paling vangen. Per 1 september mogen er geen fuiken meer in het water staan, anders loop je kans op een boete van € 1.300,-. Er wordt streng op gecontroleerd. Voor mij een tijd om fuiken te drogen en te repareren.

De palingstand is hard achteruit gegaan. De laatste jaren wordt weer beperkt glasaal uitgezet. Als de wintermaanden zacht blijven vang je redelijk veel schieraal en die is het lekkerst; zit strak in het vet (houdt vet bij zich). We eten het vaak met kerst; gesneden in mootjes, een nacht in zout water en dan bakken. Heerlijk.

De maancyclus heeft ook een grote invloed op de vangst. Tussen het eerste kwartier en volle maan wil het niet. Wist je trouwens dat aalscholvers nog betere vissers zijn dan menig visserman?'

Ik heb het wel eens gehoord, maar niet met voorbeelden erbij.

'Aalscholvers vissen in groepen, ze drijven de vis naar de kant. Een keer lag ik stil met de boot aan de kant van het riet, de kurken van de fuiken bewogen.

Toen zag ik hoe de vissen naar de kant werden opgedreven. Ik joeg de aalscholvers weg, daardoor hadden de vissen even rust.

Op mijn vraag hoe snel hij paling kan schoonmaken is zijn antwoord: 'Zo'n twintig pond in een uur.'

Het huis waar Lambert en zijn vrouw Hennie wonen was vroeger van Liendert en Jentie. Hij heeft het gekocht toen broer en zus naar de Dwarsgracht verhuisden.

'Jentie liep in klederdracht. Ik heb heel veel koppen thee bij hen gedronken, ze hadden weinig familie en waren blij met wat aanspraak. Zomer en winter brandde de kachel.

Bakker Schoenmaker kwam dagelijks langs met een mand vol stoeten.

"Liendert, Jentie, mut er nog iets ween?" vroeg hij dan. Waarop Liendert riep:

"Jentie, zullen wij nog stoete nemen?"

"Ha, ha, ha." Jentie had een apart lachje en begon daar ieder gesprek mee.

"Wij bin vandage geen hele nödig, doe mar een halve stoet. Eppie komt mor'n toch weer."

De laatste jaren dat zij hier woonden aten ze driehonderdvijfenzestig dagen in het jaar bruine bonen. Toen ik een keer vroeg of ze voor de verandering

spinazie of rode bieten wilden hebben antwoordde Liendert: "Da-s knienevoer, mien jong".

Naast vissen heeft Lambert ook riet gesneden.

'Ik ben iemand van de natuur, zou niet anders kunnen. Daar,' zegt Lambert naar buiten kijkend, 'ben ik in mijn element. Wij wonen in een prachtige omgeving en moeten zuinig zijn op alles wat de schepping biedt.'

We staan na het maken van de foto nog even na te praten en Lambert wijst naar de sloot. 'Kiek een weeke.'

Even weet ik niet wat hij bedoelt. Dan zie ik eend zwemmen. Blijkt dat ze hier op De Belt (maar ook in de Sluus toev. red. een woerd ook wel een 'weeke' noemen. Die onderlinge verschillen in dialect, het blijft bijzonder.

In de jaren '70 opgeschreven door Steven Greveling

Hendrik Zoons

In elk dorp komen verhalen voor van mensen die blijkbaar meer kunnen dan een ander. Soms is dat alleen maar door grotere intelligentie of door meer durf, maar toch blijven er ook verschijnselen over waar men geen raad mee weet. Tegenwoordig wordt dat onder de noemer 'paranormaal' geplaatst. Wordt zoiets 'overlevering', dan komt er meer bij dan eraf gaat en komen de spannende verhalen bij de kachel, zoals vroeger gebeurde, in plaats van bij de tv, zoals nu.

Allereerst; wie was Hendrik Zoons. Jacobus Visscher en Femmigje Zoons krijgen 23 februari 1829 hun vijfde kind. Hendrik, met de helm geboren, zoals de volksmond weet te vertellen. Officieel; vliet over het aangezicht van een pasgeboren baby.

Wanneer Hendrik vijf jaar is sterft vader Visscher en wordt er zeven maanden later nog een broertje geboren. Wat hier wel vaker gebeurde, gebeurt ook nu, de naam Visscher wordt niet meer genoemd maar het wordt Hendrik van Fem Zoons en later kortweg Hendrik Zoons.

Een betrouwbare zegsman, tevens een ver familielid van Hendrik, vertelde: Mijn grootvader liep met een grote zweer in de hand en wist zich van de pijn

geen raad. Hendrik hoorde dat en zei: 'Dat hoeft toch niet.' Hij wrijft met zijn hand over de pijnlijke plek en, weg is de pijn. Hendrik krijgt een borrel als beloning.

Nog iets uit onze familiebron. In onze jeugd droeg een familielid van ons een prachtig met gouddraad versierd vest. Het vest was nog afkomstig van Hendrik, die het op zijn beurt weer had ontvangen van een door hem genezen baron achter Zwolle.

Maar wat te zeggen van het volgende, gehoord van een man die het meemaakte. Wanneer men wat aparts moest hebben was lopende, of voor de beter be-deelden het paard en wagen, naar Meppel het dichtstbij.

Met de sjees gaat hotelier Schrijver naar Meppel. Bij de tweede rollepaal* komt hij Hendrik Zoons achterop. Deze vraagt na een groet: 'Ma-k meeried'n?' Wat Schrijver in verband met de vreemde reputatie van Hendrik weigert.

'Now, dan bin'k d'r eerder dan oe, want ik zie er vieve, waarvan iene kreupel, die oen peerd teegno'l'n.'

Het paard blijft stokstijf staan en Hendrik vervolgt fluitend zijn weg. Wat men bij de tweede rollepaal ook probeert, met zweep of met zachte woorden, het paard gaat niet vooruit. Ongeveer anderhalf uur later, Hendrik kan het Mallegat in Meppel gepasseerd zijn, gaat de sjees met Schrijver verder.

Een ander verhaal

Een nieuw gebouwd schip staat trots te wachten om naar zijn element te glijden. Een gebeurtenis waar velen uit Zwartsluis bij willen zijn. De balken zijn ingevet en Janbaas maakt geen uitzondering; Hendrik is geen personeel, dus ook geen borrel.

Maar durft men Hendrik Zoons over te slaan? Geen borrel, geen schip vandaag in het water. En met de handen in de broekzakken kuiert Hendrik weg. U raadt het al, de achtergeblevenen mogen dan zwoegen en slaven, het schip staat zo vast als een dijk.

De volgende dag, wanneer Hendrik zijn borrel heeft en blijkbaar onuitgesproken zijn toestemming geeft, glijdt het schip zonder moeilijkheden te water.

Nog een sterk verhaal

Vroeger bestond hier het vak 'schipoverbrenger', dus een soort van loods of knecht om met de schipper saam een schip over de Zuiderzee te brengen.

Het is november, wilde lichten jagen langs het zwerk. De ronde bal "weest op uw hoede", is vervangen door de kegel met punt naar beneden; zuidwester storm! En grimmig daarboven heeft de sluiswachter de zwarte vlag gehesen: "uitschot", rechtsdraaiende wind met uitschieters.

De aanwezige schippers gaan hun schepen extra zwaar verankeren. Niet allen, want een schipper loopt getergd op en neer. Deze windvoorspelling is een klink in de kabel, hij had vandaag over gewild. Hij praat er met zijn collega's over die het hem allen afraden. Hendrik Zoons hoort het ook en hij klampt de schipper aan. Samen lopen zij richting het schip. Onheilspellend loeit de wind door het tuig van de schepen. Maar tussen de schipper en Hendrik is het een loven en bieden en met een handklap wordt het te betalen bedrag bezegeld, waardoor de overtocht zal geschieden. Ze gaan aan boord, maken de boel zeilklaar en worden hoofdschuddend nagekeken door de andere schippers. Het drieste tweetal gaat het Zwartewater op, richting Ketting en Kraggenburg. Wanneer men daar voorbij is, de schipper de aanrollende golven ziet en de steeds aanzwellende zuidwester, zinkt hem de moed haast in de schoenen. Dan is daar het vreemde bevel van Hendrik. 'Gaon ie maar in de roef, kan't alleen wel of.' Sidderend gaat de schipper naar beneden waar het noodweer nog erger wordt gehoord. De schipper, die zijn roekeloze daad betreurt, hoort een zeil bijtrekken en ... hij hoort ook praten ...

Het angstzweet breekt hem uit maar toch wint, na een poos, de nieuwsgierigheid het en door een kier gluurt hij naar buiten. Twee gedaanten houden het helmhout vast. Totaal versuft valt hij in de roef terug en komt niet eerder bij zijn positieven als Hendrik breed lachend de roef lostrekt. Stom verbaasd ziet de schipper dat ze afgemeerd liggen voor de Oranjesluizen, aangegaapt door de sluiswachters. Deze kunnen ook maar niet begrijpen hoe het mogelijk is om met dit noodweer en deze windrichting met een schip uit Zwartsluis te komen.

Allemaal verhalen waarin suggestie en durf misschien een grote rol spelen. Dat men beweerde dat hij zijn hoofd op de scheertafel zette om te laten scheren en zelf wegwandelde omdat het te druk was, en ook verhalen over een geheimzinnige dood op zee, geven de volksfantasie weer.

Zoals bij het begin van dit verhaal wil ik besluiten met wat verder de burgerlijke stand vermeldt: In 1856 huwt hij met Jentje Kuiper, die een paar maanden later een levenloos kind baart.

Op 21 juli 1873 geven Theunis Bosch, 65 jaar, gemeentebode, en Johannes Wilhelmus Peters, 32 jaar, gemeenteveldwachter, aan, dat Hendrik Visscher oud 44 jaar, weduwnaar van Jentje Kuiper, op 20 juli 's-namiddag te 2 uur in het huis wijk 1, nummer 109, is overleden.

** Een rollepaal stond op iedere buitenbocht van kanaal of rivier aan het Jaagpad. Daar kwam het touw van het te trekken schip achterlangs omdat het anders over de weg zou spannen, het verkeer hindert en het schip tegen de wal trekt.*

Twee opnames uit de oorlogstijd (1942). Tekstinfo: Jan Ridderinkhof en Albert Greveling

Foto links: Op de voorgrond is de stenen restante van de draaibrug zichtbaar, die door het Hollandse leger in 1940 was opgeblazen. Boven op het dak van het gemeentehuis staat een wachthokje, dat door een verplicht dienstrooster bezet werd door burgers. Zij moesten aanvliegende vliegtuigen onderscheiden in vriendschappelijke of vijandige. Langs de kolksluiskade ligt de vracht klaar die met de (nacht)boot, via het IJsselmeer, naar het westen werd vervoerd. Deze goederen werden meestal genoteerd in het vierkante gebouwtje op de kade, van de bevrachter de heer Poetsma. Het vertrek van de boot was een wederkerende gebeurtenis in Zwartsluis wat voor veel bezoek en gezelligheid zorgde rond de vertrektijd van de boot. Ook kun je nog duidelijk de "blieke" zien die bij notariswoning hoorde.

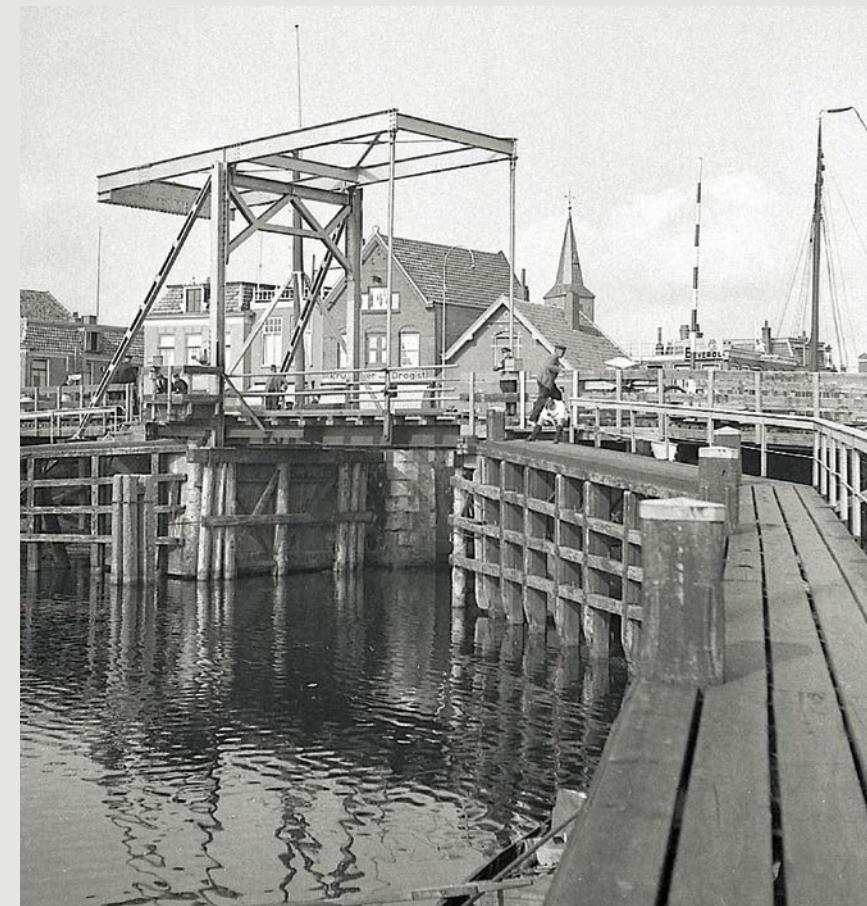

Foto rechts: Een foto vol met herinneringen. De noodbrug, die op de fundamenteën van de trambrug was aangelegd, was kennelijk een tweedehandse, gezien de balkenconstructie onder de brug. Het brugwachtershuisje waar twee mannen (brugwachters?) inzitten, een politieagent op de brug die iets aan het noteren is. Ga zo maar door, wie is die jongen in korte broek die op de steiger zit? De stormpaal waar de waarschuwingsseinen aan gehangen werden voor komende stormen; de buienradar van toen! Uit de dagboeken over de oorlog komt deze noodbrug ook tevoorschijn. Er wordt geschreven over rumoerige tijden. 30 april, de verjaardag van Juliana: De slingers van brug en sluisdeuren worden in het water gegooid door brutale jongens, met gevolg een hard optreden van de bezetter. De avondklok werd ingesteld, iedereen moest om 20.00 uur binnen zijn. Een aantal personen, met namen genoemd, werden gevangen genomen en of naar Zwolle of in Zwartsluis in het "prison" opgesloten. Enkele zijn zelfs ter dood veroordeeld, maar zijn gelukkig na de oorlog teruggekeerd in Zwartsluis.

Omstreeks de eeuwwisseling verscheen een gedicht:

Het

van Zwartsluis

F De fabriek waar men borstelwerk maakt

Komende van de Irenestraat en lopende over het Kwartierenpad ziet we, zoals hierop de foto, het monumentale pand, waar thans de Ned. Gereformeerde Kerk De Bazuin haar diensten houdt.

Voordien was hier de cocosmattenfabriek van de firma Mooiweer gevestigd. Oorspronkelijk was dit gebouw van Jakobs (Nathan Jakob Jakobs en zoon). Ver in de vorige eeuw werd het bedrijf gesticht. Waar precies is niet bekend. Wel weten we dat in het huis Buitenkwartier nr. 13 in 1880, op de begane grond en op de lage zolder, 40 mensen in het stoffige haar werkten. Een ongezonde toestand!

Het was dan ook een verbetering dat de firmanten deze grote fabriek lieten verrijzen. De zaken gingen blijkbaar goed. In deze periode heette de firma: De gebroeders Jakobs. Een broer woonde in Zwolle. Hij hield zich voornamelijk bezig met de verkoop, en ook van de producten die bij E. werden genoemd.

De firma exploiteerde ook nog een teerschuur aan de Zomerdijk en vervaardigde artikelen voor de scheepsvaart. Er waren plm. 80 mensen in dienst. Later kwamen beide zonen in de zaak. Ze bewoonden de kapitale herenhuizen Buitenkwartier nr. 2 en nr. 27.

In 1916 werd besloten het bedrijf te verplaatsen naar Schiedam. Het leek alsof heel Zwartsluis failliet ging. De reden van het vertrek was gelegen in het feit dat men de productie zo dicht mogelijk in de nabijheid wilde hebben van de bedrijven waaraan men leverde.

Wij menen ook te weten dat vooral de echtgenotes van de zakenlieden het, in het toen orthodoxe Zwartsluis, niet erg naar hun zin hadden. In een eerder stadium waren andere Joden, door achteruitgang van hun handel, vertrokken en werd de Joodse gemeenschap steeds kleiner.

Het vertrek was een ramp: 20 gezinnen, omvattende 70 personen, vertrokken uit Zwartsluis.

De overplaatsing was overigens geen succes. De broers gingen uit elkaar en de onderlinge concurrentie besliste over het lot van de Jakobs.

Veel Sluzigers keerden naar hun geboorteplaats terug. Hun heimwee was te groot geworden.

Onder hen was ook Jantinus Breman, getrouwd met Jantje Linde. Zijn expansiedrift was echter zo groot dat hij kort daarna terug ging naar Schiedam en samen met zijn zonen een eigen bedrijf stichtte.

Van de teruggekomen Sluzigers begonnen enkelen in Zwartsluis ook een eigen zaak. Van hen noemen we de gebroeders Voerman en de heer Corporaal. Van de familie Maandag, oefende Bernard en zijn zoon Derk het borstelmakersvak uit. De winkel van Derk bevond zich op Buitenkwartier nr. 6. Achter de winkel was de werkplaats.

Personeel borstelfabriek Jacobs, Buitenkwartier. Deze foto is gemaakt, in 1906, ter gelegenheid van de Koninklijke onderscheiding van L. van Kolmeschate, toenmalig meesterknecht. Let op de producten (borstels, bezems, reddingsboei) die het personeel in de handen heeft.

Kogels op de Belt

Eigenlijk moet ik zeggen Zandbelt en Schutsloot. De eerste bewoning was rond het kleine Belterwiede op zandkoppen die daar boven het water uit steken. Zandbelt heette het toen en wordt voor het eerst genoemd in 1285. Na de storm in de winter van 1775/ 1776, toen Beulake wegspoelde, vestigde een deel van de bewoners zich langs de Schutsloot, toen Zandbelt en Schutsloot geheten. Er werden twee dialecten gesproken op de Belt, bijvoorbeeld de een zei krante en de ander zei kraante en zo waren er nog meer verschillen.

Ik weet niet of u het zich realiseert, maar de tweede wereldoorlog is ruim 70 jaar geëindigd .

We hebben vrede, welvaart, een sociale- en nutsvoorzieningen, We kunnen een kraan opendraaien en hebben water we hoeven niet zelf voor brandstof te zorgen. Het gas gaat vanzelf de kachel in.

De Grondwet beschrijft onze huidige vrijheden, zoals onderwijs en godsdienst.

Net voor de oorlog was dat niet zo vanzelfsprekend. Er was geen waterleiding, geen elektriciteitsvoorziening, geen straatverlichting. Op de Belt moest je hard werken om alles een beetje op regel te hebben. Je had je eigen groentetuin, waarin groente en fruit, maar ook aardappelen werden verbouwd.

Je had kippen, soms varkens en kleinvee, of een enkele koe of kleine veestapel. De dieren moesten verzorgd worden en brachten ook melk en vlees, vaak ook

voor eigen gebruik op. Het land moest worden bewerkt. Hooien in de zomer was handwerk, maaimachines waren er niet. Alles moest met de zeis en de hooivork. De mest moest over het water naar het land met de bok.

Sloten moesten bevaarbaar blijven, dus: schoon maken. Anders kon je de koeien niet bij het land krijgen en het hooi niet bij je huis.

In de winter werd alles anders, dat was niet gemakkelijk. Riet snijden werd dan een dagtaak.

Als je koeien had moest je samenwerken en zorgen dat je de melk naar de Ronduite kreeg met de melkboot of over het ijs. Ik zou wel een uur kunnen vertellen over allerlei avonturen met die soorten transport.

De hele Belt was in feite zelfvoorzienend. De Beltigers hadden naast het eerder genoemde. Eenden uit fokken of jagen, brandstof hout en turf, wol van schapen voor truien en sokken en borstrokken. Visvangst met als opbrengst paling, roof- en witvis.

Slecht hadden de Beltigers het in doorsnee niet. Ze woonden in kleine huizen, maar dat zegt niets over het inkomen. Er was een jonge vrouw die de Belt had verlaten om elders te werken in de grote stad. Na een paar jaar kwam ze naar haar familie op bezoek en riep uit. "Oh Wat zijn de huizen hier laag en wat zijn de bomen hier hoog!!! Ach is dat mijn vaders huisje?? Heel de Belt sprak er schande van , wat verbeeldde ze zich wel.

Aan kleren gaven ze niet veel uit. Van oude mannen heb ik wel eens gedacht: "Die lopen nog in de trouwbroek lap over lap over lap keurig netjes versteld door moeder de vrouw". In de zomer sleet de bovenbroek vaak niet, dan liepen de mannen in de (lange) onderbroek in het hooiland. In onder-kousen en gestreepte lange zomeronderbroek. Hendrik de slachter vertelde aan een kennis: de zomer was zo warm dat hij niet eens meer wist waar de bovenbroek was. Arm hadden de Beltigers het niet. In 1939 was er een volkstelling en ook de Belt ontkwam er niet aan.

De telling vermeldt dat er 418 personen woonden, dat er 401 koeien waren, 189 varkens, ze verkochten voor f 39.000,- aan riet, de visserij bracht f 24.000,- op en over het melkgeld werd niet gesproken. Ook werd niet vermeld wat er onderhands aan melkgeld en rietgeld en geld voor vis van eigenaar wisselde. Per gezin was dat dus meer dan f 7.000,- terwijl een werknemer toen moest werken voor f 5 - 10,- per week. Dit is natuurlijk een gemiddelde schatting. Daarnaast was de gemiddelde Beltiger zuinig van aard.

Maar alles ging veranderen. De tweede wereldoorlog ging ook niet aan Nederland voorbij. De vrijheid veranderde en de onderdrukking kwam. Grote schrik alom en verhalen van de mensen die de verschrikkingen van de oorlog aan den lijve ondervonden op de Grebbeberg.

Je moest een Ausweis hebben. Iedereen schrok. Er kwamen regels. Eerst beperkt en later strenger. Mensen kwamen er ook achter dat het een kwaad systeem was het was een totalitair regiem Het volk moest buigen voor de wil van de bezetter.

Op de Belt was het eerst nog rustig, maar allengs werden de mensen wakker en gingen voorzichtig aan maatregelen nemen. Mijn familie vond altijd al dat ze er joods uitzagen en dat hadden ze al rap door: De Duitsers hadden een hekel aan Joden. Bij ons achter het huis langs de sloot was een hooiberg en samen met de buurman maakten ze daarin een hol voor het geval dat ze zich moesten verschuilen. Voor hun gevoel hadden ze iets gedaan.

Tussen Staphorst en Meppel woonde de fam. Gunnink, vader en 2 zoons begonnen mensen te helpen die in de knel kwamen met dat Duitse systeem. Steeds meer mensen lieten zich inschakelen in een netwerk van ondergronds werkende mensen die proberen medemensen van dat vijandige systeem te redden.

Dominees kregen steeds meer inzicht in de leer en ideeën van het Nationaal Socialisme en begonnen de mensen te waarschuwen voor de fascistische Duitse ideeën. Ze namen zo langzamerhand ook het standpunt in dat je je wel mocht verzetten tegen een dergelijk systeem dat geen rekening hield met wat de mensen heilig was.

Vader en zoons Gunnink manoeuvreerden zich steeds meer in een lastig pakket en kregen regelmatig de Duitsers achter zich aan. Hun boerderij moesten ze verlaten en de Landontginningsmaatschappij moesten ze ook links laten liggen. Het hele gezin werd zwerfende.

Door de Gunninks en een zekere Aaldert Knol komen ze ook op de Belt en krijgen een goede band met Klaas Stam aan de Schutsloot. Aaldert kwam 2 onderduikers brengen en zo leerden ze elkaar kennen. Het waren Wim van Zetten en Eef Knol. Ze krijgen een gezamenlijk doel: De vijand weerstaan. Verschillende onderduikers worden naar de Belt gebracht en die vinden ergens een plek in de huizen. Ook Arie Rodermond en zijn broer Henkie doen mee vervolgde mensen onderdak te bieden. Hendrik Stam krijgt een politie-agent als onderduiker, die had zijn pistool altijd bij zich.

Omdat er regelmatig een vliegenier naar beneden kwam, werd op een gegeven moment een pilotenlijn opgezet: van Nederland naar Spanje, begon ook Klaas Stam zich daar om te bekommeren.

Die piloten werden door hem ergens opgehaald, en na een paar dagen via Beukers, overgezet naar het Staphorsterveld, en dan weer verder gebracht naar Rouveen. Daar werden ze ergens in het veld in een schuur ondergebracht en zodra de valse papieren klaar waren, gingen ze via Meppel verder. In totaal zijn er via Meppel ca. 125 piloten verder geholpen. Een groot probleem ontstond voor de mensen die onderduikers hadden. De voedselbonnen!

Hoe kwam je aan voedsel voor die extra mensen??? De weckflessen waren niet meer toereikend. Groente dat ging nog wel en aardappelen ook wel, maar vlees en brood was niet voldoende aanwezig, dus alles wat je moest kopen. De mensen werden ook banger! Bijgeloof ging ook een rol spelen. In slechte tijden zie je gauw overal spoken. Een Beltiger kwam 's avonds met de punter in het donker door de Schutsloot. Opeens ziet hij bij Grote Siem achter het huis een geitenbok steigeren van meer dan 2 meter hoog en die bok stoot steeds naar het Westen. Helemaal overstuurt hij thuis en vertelt dat hij een visioen heeft gezien net als in het boek Daniël. Een visioen met een geitenbok. Wat zou dat te betekenen hebben? Zijn vrouw helpt hem de andere dag uit de droom en zegt die geitenbok was een wit groot laken aan de waslijn bij grote Siem en dat bewoog in de wind. Vanmorgen hing het er nog.

Als ze langs de houtopslag van timmerman Weijs kwamen en het hout knerpte dan werden ze bang, wie zou er moeten sterven en in de kist komen van dat knerpende hout.

Heb je ook gehoord dat er iemand erg ziek is? Het hout bij de Floepe kreunde er over er zal wel weer gauw iemand begraven worden. Zo ging het ongeveer.

In Meppel was uitgaande van de Gunninks een hele knokploeg ontstaan. Ze organiseerden van alles.

Gunnink Sr. werd de "Ouwe Taaie" genoemd en ook wel Ome Hein en hij was de leider van het geheel.

De Gunninks werden dermate achterna gezeten dat ze heel veel op de Belt waren. Alle lijnen kwamen een beetje samen bij Stam op de Belt. Ook Piet Potman was een dapper lid van de ploeg. Ze overvielen bonnenkantoren en de bonnen gingen naar de Belt en werden in een lege melkbus gedaan en vandaaruit rondgebracht naar mensen met onderduikers. Soms werd er een gevangene onder de handen van de Duitsers weggehaald. De melkbus met bonnen stond aan de overkant van de Schutsloot bij Roelof met Ale Klaver in de rietkragge naast het huis.

Bij Klaas Stam was het een komen en gaan van mensen van het verzet, Duitsers waren er niet, en ze konden hun gang een beetje gaan. Inmiddels logeerde daar ook Jan van Mechelen, Ruud Westenberg, Tom Gunnink en Tinie en Alie Gunnink. Jan van Mechelen was op het nippertje ontsnapt in Meppel en organiseerde weer van alles vanuit de Belt. Klaas en Annigje Stam hadden het er vreselijk druk mee. Ze kookten en bakten samen met de andere vrouwen dat het een lust was. Slapen deden ze als hazen één oog dicht één oog open en ze waren op alles bedacht.

Eens hoorde iemand een geluid in de nacht en ze maakte Klaas Stam wakker, er is wat dachten ze, maar ze wisten niet wat. Klaas Stam ging kijken en kwam terug,

met de mededeling dat het geluid veroorzaakt werd door een potentouwtje dat in de wind bewoog en steeds en tegen de muur kwam. Zo'n touw werd bij het kalven om de poten van het kalf gedaan om de koe te helpen met de geboorte.

Vlees was er te weinig en daar moest wat aan gebeuren. Omdat er ook slagers bij de groep hoorden werd besloten om van een NSB-boer 2 koeien te slachten voor de goede zaak en het vlees mee te nemen naar de Belt. Zo gezegd zo gedaan en zo kwam de kelder van Klaas met Annigje vol met melkbussen met vlees. De koeien waren geslacht in de grasdrogerij in het Staphorsterveld. Ook werd op de hooizolder werd geoefend met een windbuks om schietvaardigheid te krijgen.

Een ander voorval was, dat we werden opgeschrikt doordat een vliegtuig neerstortte. We vreesden, dat het op ons huis terecht zou komen. De piloten waren er al uitgesprongen en bij Staphorst neergekomen. Eén piloot kwam om, zijn parachute ging niet open. Het betrof een B-17-g, een zogenoemd "vliegend fort". De motoren waren uit en hij kwam in een glijvlucht naar beneden.

De gebroeders Weijs en Klaver begaven zich in rap tempo met boten naar de Ronduite want daar was hij neergekomen. Mijn vader kon het vliegtuig zien vanuit de hoge perenboom naast ons huis. Ze kwamen met van alles en nog wat thuis uit dat vliegtuig. In beide boten bevond zich ook een pak met een fles aan de zijkant en dat kreeg bij de gebroeders Weijs al snel de aandacht. Ze wisten niet wat er in dat flesje zat en dat wilden ze weten. Gerrit roeide en Andries zat op de achterplecht terwijl hij het kraantje opendraaide. Het siste en het pak werd steeds groter. De ruimte tussen Andries en Gerrit werd snel kleiner en ze werden door dat ding bijna buiten boord geduwd.

Gooi buiten boord zei Gerrit en ja toen bleef het drijven het was een rubberboot. Ze waren met één boot weggevaren en kwamen met twee boten thuis. Bij de gebroeders Klaver ging het net even anders. Die namen alles eerst mee in huis en gingen het van nabij bekijken. Ook daar dat gekke pakketje met dat flesje eraan. Ze vroegen zich af, of er drank in zat. Ook hier werd aan het kraantje gedraaid en blies de rubberboot zich op. Na de eerste schrik schreeuwde er één dat het een tijdbom kon zijn en gaf orders dat ding op de mesthoop te gooien.

Maar hij werd groter en de deuropening bleef hetzelfde en dus werd het een heel gevecht dat ding op de mesthoop te krijgen.

Ook in het veld werden mensen verstopt in boten. Op de boot werd dan een compleet huisje gebouwd van hout en riet. Het geheel werd onder de bomen aangelegd en gecamoufleerd. Ze dronken uit de sloot en verbouwden ook nog groente op de akkers naast de boot. Met kou was het moeilijker want de isolatie was slecht en er moest een kachel gestookt en dat gaf rook. Met bootjes werd

er dan voedsel heen gebracht. Gaandeweg werd het best ingewikkeld. Op een dag wordt er een geblinddoekte man bij Klaas Stam gebracht. Hij werd verdacht, dat hij een verrader was. Na verhoor bij Klaas Stam wordt hij bij Lubben op een kamer gevangen gehouden en gingen ze eerst na of het klopte wat hij zei. Hij werd bewaakt door Max Tolhoek. Het bleek mee te vallen en hij mocht terug naar zijn onderduikadres.

Een grote wapenroof

Twee mannen Piet Potman en Fokke Jagersma van de knokploeg waren naar familie in Zeeland en hoorden daar dat er op een bijna onbewaakte plaats een grote hoeveelheid wapens lag, namelijk in de marechausseekazerne in Vught. Ze reisden er heen, en kwamen bij de kazerne. De één hield de wacht en de andere sloop naar boven en stopte wel 100 pistolen in een grote koffer en voorzichtig slopen ze weer naar de fietsen en stapten daar op de trein met hun buit en gingen er mee naar Klaas Stam op de Belt.

De wapens lagen in de voorkamer en Piet en Fokke gingen ieder een kant op en gingen weg.

Tom en Wim die aanwezig waren en zouden de wapens nazien en de goede munitie er bij zoeken. Het was een kamer-en-suite met schuifdeuren en in de voorkamer was een haak waarmee de deuren vastgezet konden worden.

Terwijl Piet Potman naar huis fietst komt hij een tandem tegen met 2 man er op met witte jassen aan. Hij vertrouwd het niet en keert om en gaat er achteraan.

Tot zijn grote schrik ziet hij dat ze naar Klaas Stam gaan, net daar waar de koffers met pistolen zijn gebracht. Bij Klaas Stam breekt de paniek uit! De Gestapo met 2 man!!! Met getrokken pistool komen ze binnen en vertellen ze Klaas dat hij gearresteerd is, hij krijgt nog gelegenheid een andere jas op te halen van de slaapkamer en sist een dochter van Gunnink toe in de slaapkamer te gaan want hij is gearresteerd. Als hij weer beneden komt is er een Gestapo-man in de kamer, de andere is buitenom naar de kamer aan suite. Buiten was met groot geraas de tandem omgevallen en daar ging de ene man naar kijken. Dat omvallen kwam van Tom en Wim die de wapens in orde wilden maken maar dat nog niet klaar hadden, ze hadden niet één wapen schietklaar. "Wegwezen" dachten en probeerden met de wapens in de koffers weg te komen door een raam omhoog te schuiven maar toen viel de tandem om!! Dus dan maar zonder wapens weg want ze hebben geen wapen schietklaar. De Gestapo-man gaat door het open raam naar binnen en bekijkt de wapen-collectie.

Potman hoort, dat de Gestapo-man tegen Klaas zegt: "Schiet op anders schiet ik je hier door je donder".

"Wat moet je hier", vraagt hij aan Piet Potman. Ik wil Stam een fiets verkopen zegt Potman. "Ausweis" zegt de Gestapo en terwijl hij die controleert haalt Potman een pistool uit de zak en schiet de man neer.

Kermend valt hij op de grond de kogel heeft een dwarslaesie veroorzaakt en de maag geperforeerd.

Direct vliegt de suitedeur open en de andere Gestapo vliegt Potman achterna. Al schietend rennen ze achter elkaar aan in oostelijke richting. Mijn moeder en ik zaten in een bootje. We kwamen terug boodschappen doen en één kogel kwam dicht bij ons in de sloot. Bij de burens was iemand ziek en dokter Coumou, de huisarts uit Zwartsluis, was daar bij de buurvrouw. Zijn motorfiets stond daar op het fietspad en Potman gaf nog een duw tegen die motor om te voorkomen dat de Gestapo achter hem aan zou komen.

Plots staakte de Gestapo-man zijn achtervolging om en ging een telefoon zoeken. Toen hij die gevonden had, belde hij de Grune Politie.

Hendrik Halfmouw hoorde van de schietpartij en nam poolshoogte. De Gestapo-man was net terug van de telefoon. Hendrik pakt de Gestapo-man bij de keel en vloerde hem. Zijn grote zakmes kwam als vanzelf in zijn handen en wilde hem doden. De man was kansloos. Maar anderen zeiden Hendrik te stoppen "Hij heeft de moffen al gebeld." "le em geliek had zei Hendrik en liet hem los. Klaas Stam maakte dat hij weg kwam op zijn sokken op de fiets. Hij ging er als een haas vandoor naar Gunnink sr. en Gerrit Gunnink.

Tom en Wim hadden als de weerlicht de wapens ergens heen gebracht. Dr. Coumou werd er bij gehaald en die moest de gewonde man verbinden.

Toen moest de man naar het ziekenhuis met de punter er was niemand die mee wilde. Laat maar doodgaan zeiden ze. Coumou heeft zelf in zijn eentje de man met de punter naar de Blauwe Hand gebracht.

De volgende dag werd Coumou in Zwartsluis in Hotel Roskam gearresteerd en naar Almelo gebracht op verdenking van het niet goed verbinden en verzorgen van een gewonde. Hij heeft een maand in de gevangenis gezeten.

Gerrit Gunnink heeft met Arend Rodermond met een punter de wapens vervoerd en achter in de "zestig roe-sloot" verborgen, ook de bonnen in de melkbus namen ze mee. De andere dag gingen ze met zijn zoons naar Zwartsluis naar burgemeester De Koning om informatie.

Alle toegangen naar de Belt waren afgezet en alles werd gecontroleerd. De huizen werden doorzocht op onderduikers. Mijn vader ging een week weg om represaille te voorkomen.

Ook de verlamde Jan van Mechelen is weggekomen, in een bakfiets is hij naar Zwartsluis gebracht.

Later bleek dat Henkie van Heusden [G. J.v.d. B.] alles had verraden. Die was een keer bij Stam op de Belt geweest.

Door een buurmeisje worden de dochters van Gunnink opgevangen en ook Annetje word elders ondergebracht.

Bij Hendrik Stam, een broer van Klaas, was nog altijd die politieagent als onderduiker. Daar ontstond nog een hachelijk moment. De Duitsers kwamen daar ook controleren en de onderduiker kon maar ternauwernood op tijd in het hooi vak komen en had zich daar verstopt. Hij lag met het pistool in de hand alles af te wachten en de Duitser prikte met de bajonet in het hooi, net iedere keer naast hem. Hij vreesde geraakt te worden, maar het ging net goed!

Bij ons werd nog een big weg gehaald want ze vonden uit dat de big bij Klaas Stam weg kwam en daardoor werd het dier in beslag genomen.

Na verloop van tijd gingen de Duitsers weer weg. Zoveel was er ook niet te doen. Onderduikers hebben ze niet gevonden.

Op een dag hielden Duitsers een Beltiger aan met een boot. Ze lieten hem een luchtfoto zien van een plaats waar ze heen wilden. Daar moet je ons heen brengen zeiden ze. De Beltiger dacht: "Ja nu kan ik ze daar wel heen brengen, maar daar is een bok met onderduikers, dat komt niet goed" Dus vaart hij al pratend wat rond, en op een plek waar een hele losse drijfijl was vaart hij de kop van de boot het riet in en zegt 'nou dat moet je er hier uit'.

De Duitsers sprongen en dachten dat ze aan land waren maar ze zakten tot de gulphoogte in het water. "Geht nicht" zeiden ze en ze kwamen weer aan boord. Zo was ook dat onheil weer afgewend.

Hendrik Halfmouw heeft nog verschillende koeien in de nacht weggehaald van NSB boeren, vanaf Meppel midden in de nacht. Hij ging er mee naar Beukers,

en deed ze in de bok en slachtte ze in een kragge, en bracht het vlees naar inwoners die onderduikers onderdak boden. Ook hij had een keer een schiet-incident met een politieagent in Giethoorn. Behalve dat stak hij een boerderij in de Barsbeek in brand, naar hij dacht van NSB ers en daardoor gingen met harde oostenwind 3 extra boerderijen verloren. Na de oorlog vluchtte hij naar Frankrijk, waar hij bleef tot het verjaard was.

Vliegtuigen stortten neer op de Belt waaronder 2 in het Boswiede, een crash tussen 2 bommenwerpers. De omgekomenen lagen bij Lubben achter de bakkerij. Het waren Liberators model B 24 H. Ze behoorden tot de 8e Airforce 466e bomgroep het 785e squadron bomtarget Achmen Airfield Duitsland. Om 9.15 uur ontstond de botsing. Vier man redde zich per parachute veertien mannen werden op slag gedood. De staartschutter leefde eerst nog maar is in Meppel in het ziekenhuis overleden. Later met het opruimen zijn nog een ring en een horloge teruggevonden van een piloot die een Nederlandse naam had: Beukelman. Zijn persoonlijke eigendommen zijn aan zijn familie teruggegeven. Alle bommen konden niet geborgen worden en liggen nog steeds in het Boswiede.

Achter cafe de Waterlelie stortte een vliegtuig neer. Het was de hele dag al onrustig in de lucht schieten over en weer van vliegtuigen die elkaar achtervolgden. Een Duitse jager schoot een P 38 Locky Lightling neer, die in brand vloog. De piloot John Hascal sprong eruit en kwam met de harde wind nog net op het laatste puntje land voor het Schutsloterwiede terecht. Hij probeerde de parachute los te maken, maar ineens greep de harde wind de parachute weer en hij werd meegetrokken over het Wiede en raakt bewusteloos aan land, bij het pad vanaf Beukers naar de Blauwe Hand. Daar waren Beltigers die hem probeerden bij tee brengen, maar de Duitsers zeiden "Stop hij is dood". Terwijl ze wisten dat het niet waar was. De Duitsers hebben hem daar laten liggen en de Beltigers weggestuurd.

Dat is wat ik u kan vertellen van "de kogels op de Belt" en alles daaromheen. De Beltigers hebben in die dagen gebeden dat het vrede uit de Bijbel zou mogen aanbreken en dat ze de oorlog niet meer zouden leren. Laten we heel dankbaar zijn dat wij al zo lang vrede mogen beleven in dit land.

*Door Leendert Stam,
bewerkt door eindredacteur.*

Uitnodiging algemene vergadering

Uitnodiging voor de algemene (jaar)vergadering, te houden op woensdag 26 april 2017, 20.00 uur in "Sluispoort", Handelskade te Zwartsluis.

Agenda:

- 01 Opening
- 02 Mededelingen
- 03 Jaarverslag 2016 (opgenomen in dit nummer van de kroniek)
- 04 Jaarverslag penningmeester
- 05 Verslag kascommissie de heren C. Berens en B. A. Vinke
- 06 Benoeming nieuw kascommissielid
- 07 Bestuursverkiezing: aftredend volgens rooster de heren Oosterhof en Schuite (beiden zijn herkiesbaar).
Namen van tegenkandidaten kunnen tot drie dagen voor de vergaderdatum worden ingediend bij het secretariaat, voorzien van handtekening van vijf stemgerechtigde leden en de bereidverklaring van de kandidaat.
- 08 Rondvraag:
Vragen voor de rondvraag kunnen tot uiterlijk 3 dagen voor de vergadering schriftelijk worden ingediend bij het secretariaat:
De Zwanebloem 17, 8064 HK Zwartsluis.

PAUZE

Na de pauze zal de heer Mensink van de Maatschappij van Weldadigheid een lezing houden over de activiteiten van de Maatschappij in vroegere tijden.

SLUITING

Wat gebeurde er in 1939 "An de Sluus"

ZWARTSLUIS.

VOLONTAIR (18 Febr.). — Tot volonair ter gemeente-secretarie alhier is werkzaam gesteld de heer H. L. Morsink uit Zwolle.

GOUDEN JUBILEUM. (23 Febr.). — Zaterdag a.s. zal de heer B. Greveling, werkzaam als bedrijfsleider bij de firma wed. J. Huisman K.Gzn., snipperfabriek alhier, gedurende 50 jaren bij deze familie in dienstbetrekking zijn.

De jubilaris ving op 25 Febr. 1889 als 16-jarige jongen zijn dienstverband aan bij den heer J. Huisman, die toen een kruidenierswinkel dreef, doch is overleden. Door zijn gedrag en optreden werd de heer G. me t den loop der jaren de vertrouwde der familie. Gedurende een tiental jaren, van 1919—1928 stond de heer G. alleen aan het hoofd van het bedrijf. Bij zijn tegenwoordigen chef, den heer K. G. Huisman, staat de reeds bejaarde jubilaris eveneens in hoog aanzien.

Ook het onder zijn leiding werkende personeel heeft achting voor den jubilerenden magazijnmeester.

Zeer zeker zal den 25sten Februari voor den heer G. niet onopgemerkt voorbijgaan.

JAARVERGADERING „HERACLES“. (25 Febr.). — Onder leiding van den heer A. Eikelboom heeft de voetbalvereniging „Heracles“ haar eerste jaarvergadering gehouden.

De voorzitter drukte de spelers op het hart steeds sportief te blijven. Uit het jaarverslag van den secretaris, den heer R. Witvoet bleek, dat „Heracles“ 43 leden heeft en plm. 60 donateurs. Het verslag van den penningmeester, den heer L. Mortier toonde aan, dat is ontvangen f 184.09 $\frac{1}{2}$ en uitgegeven f 154.72; batig saldo dus f 29.37 $\frac{1}{2}$.

Nadat de seriewedstrijden waren gemoreerd, waarbij Heracles welverdiend den 2den prijs won, besloot het bestuur met den wensch ook in de toekomst steeds sportief te blijven.

De bestuursverkiezing had het volgende resultaat: Voorzitter A. Eikelboom werd herkozen. Wegens bedanken van commissaris D. de Jong werd gekozen R. van Dalfsen; wegens bedanken van L. Bosch, 3e penningmeester werd B. de Graaf gekozen. De heer H. J. Schoonewelle, lid der elftalcommissie, werd niet herkozen, Gekozen werd Hk. van Groningen.

NED. BIJBELGENOOTSCHAP (22 Febr.). — De afd. „Zwartsluis“ van het Nederlandsch Bijbelgenootschap hield haar jaarvergadering, onder leiding van Ds. Raabe. Als spreker trad op de heer Brugma uit Amsterdam. Aan de hand van lantaarnplaatjes werd een duidelijk overzicht gegeven van de uitgebreide werkzaamheden van het Genootschap in Nederland en in Indië. Het aftredend bestuurslid, de heer de Groot, werd met algemeene stemmen herkozen. De afd. Zwartsluis bleek 48 leden en begunstigers te tellen. Er was een batig saldo van f 12.51.

JAARFEEST Geref. MEISJESVEREENIGINGEN (22 Febr.). — De vier Geref. Meisjesverenigingen hielden 't gewone jaarfeest, dat werd geleid door ds. A. Zwaan. Na de opening sprak een der presidentes, mej. G. Hoekstra, enkele woorden, waarin zij o.a. herinnerde aan het 10-jarig bestaan der M.V. „Kennen en Belijden“. Daarna sprak een der oudste leden haar woorden van dank toe voor haar 10-jarige leiding dezer vereniging en bood namens de leden een aardig geschenk aan. Verder volgden er enkele jaarverslagen van secretaresses en penningmeesteressen. Mej. Boxum las een opstel voor over „Wij, jonge leden der kerk“. Afgevaardigden kregen het woord, waaronder die van kerkeraad, diaconie en kring. „Zwartsluis en Omstreken“. Elk der 4 verenigingen gaf een bijdrage. Een voordrachtenwedstrijd viel zeer in den smaak. Ook de andere stukken oogstten veel bijval. Bij de voordrachtenwedstrijd won mej. Gé Batterham den eersten prijs. De goed geslaagde feestavond werd door ds. P. de Feyter met dankzegging gesloten.

Het 50-jarig bestaan der Geref. School te Zwartsluis herdacht.

De vereniging De Gereformeerde School heeft Donderdag in de groote benedenzaal van het gebouw „Vrede“, die ter gelegenheid van dit heugelijk feit was versierd, op plechtige en feestelijke wijze haar 50-jarig bestaan gevierd. De voorzitter opende, nadat was gezongen Ps. 103 : 7 en gelezen Ps. 150 de vergadering met gebed en heette verder de talrijke aanwezigen hartelijk welkom. Ds. P. de Feyter sprak naar aanleiding van Ps. 126 : 3. We hebben in de vorige periode (voor deze 50 jaren) een tijd van ballingschap doorleefd met betrekking tot het christelijk onderwijs, aldus spr. Het kleine plantje, dat voor 50 jaar werd geplant, is nu uitgegroeid tot een grooten boom. God heeft de Geref. school rijk gezegend gedurende deze 50 jaren. De secretaris, de heer D. Jalink, gaf vervolgens een overzicht over de wordingsgeschiedenis van het christelijk onderwijs en bracht hierna verslag uit, waaruit bleek, dat het aantal leerlingen in totaal bedroeg 359, verdeeld over drie scholen als volgt: school Zomerdijk 187, mulo-school 73 en L. F. Duymaer van Twistschool 99. Bij de gehouden stemming werden de heeren H. v. d. Belt en D. Jalink met groote meerderheid herkozen. Beide heeren namen hun herbenoeming aan, hetgeen een luid applaus aan de aanwezigen ontlokte. De boekhouder, de heer J. de Groot, hoofd der mulo-school, deelde den finantieelen toestand over het afgelopen jaar mede. De ontvangsten hadden bedragen f 1321.82. De uitgaven f 1033.695, batig saldo f 288.125. Door een controlecommissie, bestaande uit de heeren Vrieling en Jalink, werd gerapporteerd, dat alles in prima orde is bevonden, zoodat de boekhouder werd gedéchargeerd. Namens het gemeente-

bestuur sprak de burgemeester, de heer D. de Koning. Deze uitte den wensch, dat ook de kinderen uit den N.O.polder de school hier ter plaatse zullen bezoeken, omdat de mulo-school geldt als een streekschool en er goed onderwijs wordt gegeven. Spr. was vol lof over de activiteit en krachtopplooiing van het schoolbestuur. En mochten er soms eens conflicten dreigen te ontstaan tusschen het gemeentelijke schoolbestuur, dan weet wethouder Meulink, die in beide zitting heeft, steeds een minnelijke schikking te treffen. Voorts richtte hij zich tot den heer K. Kinkhorst, het eenige nog in leven zijnde bestuurslid van voor 50 jaren. De heer K. Kinkhorst gaf met eenige aandoening te kennen, dat het hem een groot genoegen was aanwezig te kunnen zijn op dezen herdenkingsavond. Verder voerden nog het woord afgevaardigden uit Hasselt en Genemuiden, de heeren v. d. Veer en de Groot. Na een inleiding van den heer Blaak over „De grondslag der opvoeding“ werd deze feestelijke avond door ds. De Feyter op de gebruikelijke wijze gesloten.

Tenslotte willen we nog vermelden, dat de namen der oprichters (het eerste schoolbestuur) waren: J. Post, voorzitter; P. Slurink, 2e voorzitter; R. D. A. v. d. Woude, 1e secretaris; J. B. Varwijk, 2e secretaris; K. Kinkhorst, 1e penningmeester en J. Wolters, 2e penningmeester. Als eerste hoofd der school werd benoemd de heer H. Krøeze; deze trad af 4 April 1911. Zijn opvolger was de heer P. Hoekstra (1911 tot 1921). Daarna werd het tegenwoordige hoofd, de heer H. Eikelboom, aangesteld, die sinds 1906 reeds als onderwijzer werkzaam was aan deze school.

De vereniging „De Gereformeerde Schoolvereniging“ te Zwartsluis herdacht haar gouden jubileum ter gelegenheid waarvan een feestavond werd gehouden. Op de foto ziet men het bestuur en het onderwijzend personeel, dat aan de drie scholen der vereniging is verbonden.

De **Sluziger Kroniek** is het verenigingsorgaan van de **Historische Vereniging Zwartsluis**. Het verschijnt in de regel driemaal per jaar: in april, september en december. De redactie ontvangt graag kopij voor het blad van of via leden van de vereniging; in te zenden naar het correspondentieadres of het e-mailadres van de vereniging (zie onder).

Bestuur van de vereniging: Martin Schuite, *voorzitter a.i.*
Geke Francoise-Corporaal, *secretaris*
Martin Schuite, *penningmeester*
Thijs Oosterhof, *archiefbeheer*
Janny Roozeboom-Bakker
Jan Schraa, *ledenadministratie*

Ereleden: Z. Dekker-Schurink
J. Ridderinkhof

Correspondentieadres: Historische Vereniging Zwartsluis
Handelskade 25
8064 DV Zwartsluis

Email: info@historiezwartsluis.nl

Redactie Sluziger Kroniek: Geert Doosje, *eindredacteur*
Doortje Stam-Maandag
Thijs Oosterhof

Website: www.historiezwartsluis.nl

Contributie: € 15,- per jaar
€ 17,50 per jaar voor buitenleden

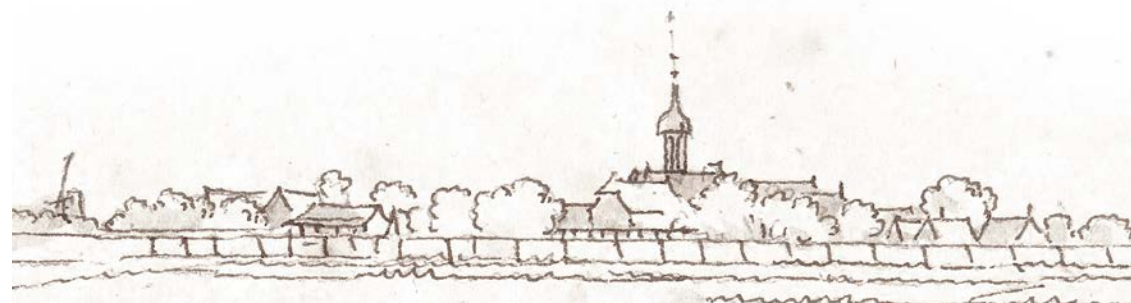
Bankrekening: IBAN: NL91 SNSB 0940 9022 06
BIC: SNSBNL2A SNS BANK NV
T.n.v. Penningmeester HV Zwartsluis
Tel. nr. Penningmeester 038 3866228

De penningmeester verzoekt u bij het overmaken van de contributie ook uw adresgegevens te vermelden.

Verantwoordelijkheid Kroniek

Aan de artikelen en rubrieken wordt de grootst mogelijke zorg besteed. Door de redactie wordt geen enkele aansprakelijkheid aanvaard omtrent onjuistheden en/of fouten in door derden aangeleverde artikelen. Zij behoudt zich het recht voor artikelen zonder opgave van redenen in te korten of tekstuele wijzigingen aan te brengen.

Het overnemen van welk deel ook van de inhoud van de Kroniek of van foto's is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

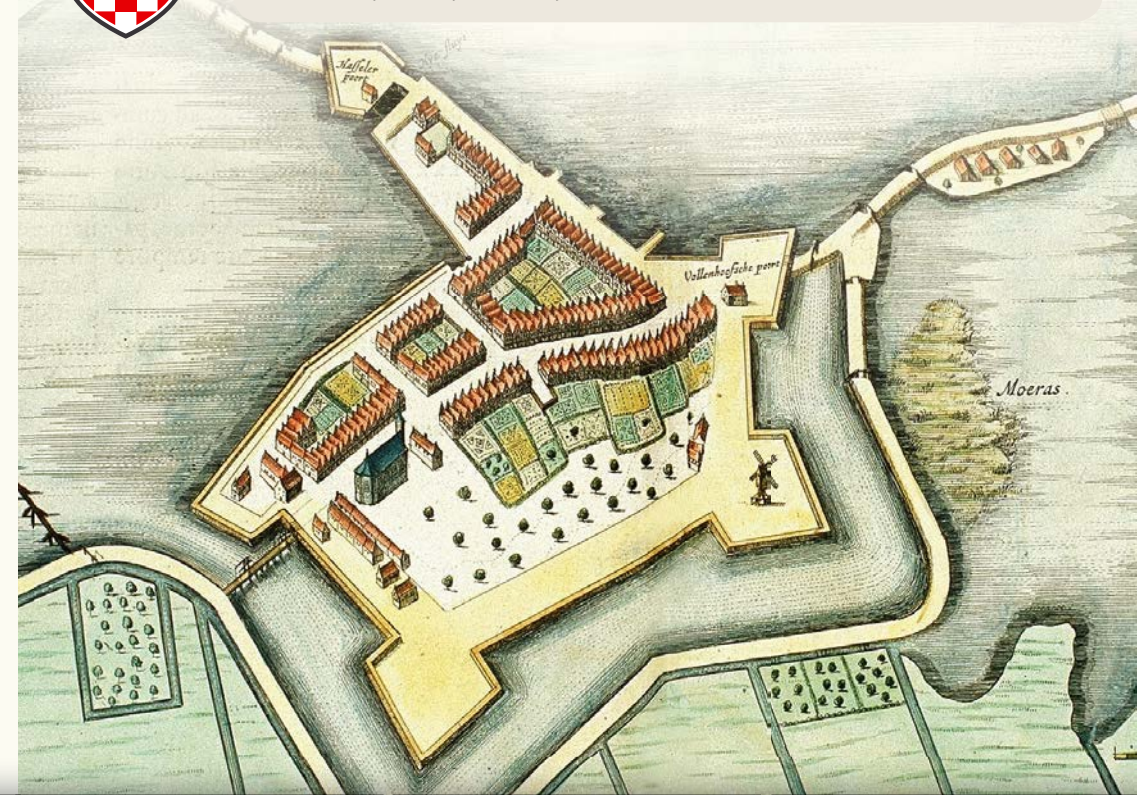

SLUZIGER KRONIEK

JAARGANG NR. 27 | NUMMER 79 | APRIL 2017

Tijdschrift van de Historische Vereniging Zwartsluis over de geschiedenis van Zwartsluis, Baarlo, De Velde, Zwartewaterklooster en Zandbelt en Schutsloot

De historische vereniging Zwartsluis, opgericht in 1990, streeft ernaar het historisch waardebef en de kennis over het erfgoed van Zwartsluis te bevorderen in allerlei vormen, onder haar leden en andere geïnteresseerden.

Vormgeving en opmaak:
Rudi Dekker | Grafische Vormgeving, Zwartsluis
www.rudidekker.nl

www.historiezwartsluis.nl